

Socialnämnden i Örebro kommun får kritik för att den dröjde med att underrätta parterna om ett beslut om omplacering enligt LVU

Beslutet i korthet: En socialnämnd beslutade att omplacera en ungdom till ett av SiS särskilda ungdomshem, och det bestämdes att varken den unge eller vårdnadshavarna skulle underrättas om beslutet förrän det verkställdes. De kom därför att underrättas om beslutet först efter fyra dagar.

I beslutet konstaterar JO att socialtjänstens medvetna val att avvakta med att underrätta parterna om omplaceringsbeslutet saknade rättsligt stöd. Enligt JO borde nämnden – så snart beslutet var fattat – ha underrättat dem om det fullständiga innehållet i det. Eftersom så inte skedde brast nämnden i sin handläggning och för det förtjänar nämnden kritik.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på Socialnämnden i Örebro kommun. Hon framförde bl.a. att hennes bror, BB, hade placerats på ett av Statens institutionsstyrelses (SiS) särskilda ungdomshem utan att nämnden hade meddelat BB:s familj om beslutet om omplacering.

Utredning

JO hämtade in handlingar från socialtjänsten i Örebro kommun, av vilka framgår bl.a. att nämnden den 26 oktober 2023 fattade ett beslut om omplacering med stöd av 11 § första stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Berörda parter underrättades om beslutet fyra dagar senare.

Därefter begärde JO att nämnden skulle yttra sig och lämna en redogörelse för nämndens handläggning såvitt avsåg omplaceringen samt för relevant lagstiftning. Nämnden skulle särskilt yttra sig över hur handläggningen förhöll sig till skyndsamhetskravet i 33 § första stycket förvaltningslagen (2017:900), FL.

Nämnden framförde bl.a. följande i sitt yttrande. För att säkerställa vården av BB gjordes bedömningen att han skulle omplaceras till ett särskilt ungdomshem. BB hade vid tidigare omplaceringar avvikit och därför bedömdes det finnas skäl att inte informera BB och hans vårdnadshavare om beslutet förrän dagen för omplaceringen. Utifrån barnets bästa bedöms handläggningen som väl avvägd.

AA fick möjlighet att kommentera yttrandet.

Bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Vård enligt LVU ska beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (3 § LVU). Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska visats under vårdtiden (11 § första stycket LVU). För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § LVU behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem (12 § första stycket LVU). Ärenden enligt LVU ska handläggas skyndsamt (33 § LVU). Beslut om bl.a. omplacering enligt LVU gäller omedelbart, om inte nämnden bestämmer något annat (40 § LVU).

Ett beslut att placera någon som vårdas med stöd av LVU på ett av SiS särskilda ungdomshem ska innehålla en klagande motivering och i övrigt uppfylla förvaltningslagens krav på beslut (se närmare i bl.a. 31–32 §§ FL). När beslutet är fattat ska nämnden – så snart som möjligt – underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt (33 § FL).

Det allmänna skyndsamhetskravet i 9 § FL är vägledande även när det kommer till tillämpningen av lagens krav på underrättelse om beslut. Bestämmelsen innebär alltså att en enskild part så snart som möjligt ska få del av underrättelsen om beslutet. Det är naturligtvis särskilt angeläget om det är fråga om ett beslut som är direkt verkställbart eller om överklagandetiden börjar löpa från dagen för beslutet (prop. 2016/17:180 s. 207 f.).

Nämndens hantering i det här fallet

Av de handlingar jag har tagit del av framgår att nämnden den 26 oktober 2023 beslutade att från och med samma dag omplacera BB till ett av SiS särskilda ungdomshem. Beslutet justerades och gällde omedelbart. I en journalanteckning från samma dag angav en socialsekreterare att BB och hans föräldrar inte skulle underrättas om beslutet förrän beslutet verkställdes, eftersom det fanns en hög risk för att BB skulle avvika. Handräckningsbegäran skickades dagen efter, dvs. den 27 oktober 2023, till Polismyndigheten. Socialtjänsten och polisen kom då överens om att verkställandet skulle ske på morgonen söndagen den 29 oktober 2023. Senare samma dag ändrades dock planeringen på så sätt att verkställighet skulle ske först måndagen den 30 oktober 2023. Som skäl för det angavs att

socialjouren inte var i tjänst på söndag morgon/förmiddag och att det därför inte var möjligt att informera föräldrarna inom rimlig tid. Den 30 oktober 2023 verkställdes omplaceringsbeslutet. BB och hans vårdnadshavare underrättades samma dag om beslutet.

Nämnden har framfört att verkställandet, och därmed underrättelsen, av beslutet sköts upp från den 29 oktober 2023 till den 30 oktober 2023 till följd av ett missförstånd angående socialjourens arbete. Jag vill därför redan inledningsvis påtala att det ankommer på nämnden att organisera sig på ett sådant sätt att t.ex. beslut om omplacering kan verkställas när det anses nödvändigt. Dessutom måste nämndens organisation vara känd för relevanta medarbetare så att det t.ex. inte finns några tvivel om hur socialjouren arbetar. Det får alltså inte förekomma att den vård som ett barn eller ungdom bedöms behöva fördröjs för att det är oklart om kommunens socialjour kan bistå t.ex. vid verkställandet av ett beslut om omplacering. Jag uppfattar det som att nämnden är av samma uppfattning och jag lämnar därför frågan med dessa uttalanden.

Jag går nu över till beslutet att avvakta med att underrätta BB och hans vårdnadshavare om omplaceringsbeslutet till dess det hade verkställts.

Som skäl för att avvakta med att underrätta BB och hans vårdnadshavare om omplaceringsbeslutet har nämnden angett att det fanns en risk för att BB skulle avvika om han fick kännedom om beslutet och att ställningstagandet därför var i enlighet med hans bästa. Jag har visserligen förståelse för nämndens oro för den nämnda risken. Ett beslut om omplacering enligt LVU är dock ingripande mot den det gäller. Så länge nämnden inte bestämmer annat, kan beslutet också verkställas omedelbart (40 § LVU). Om nämnden avvaktar med att underrätta parterna om omplaceringsbeslutet innebär det att beslutet kan verkställas utan att parterna har fått kännedom om det. De fråntas då bl.a. möjligheten att hos domstol – innan beslutet verkställs – begära att det tills vidare inte ska gälla (inhibition). Dessa förhållanden talar med styrka för att parterna ska informeras omgående om ett beslut om omplacering. Lagstiftningen ger heller inte utrymme för att med hänsyn till risken för att den unge avviker underlåta att skyndsamt informera berörda parter om ett sådant beslut. Nämnden kan således inte förfoga fritt över frågan om när parter ska underrättas om ett omplaceringsbeslut.

Det dröjde fyra dagar innan BB och hans vårdnadshavare underrättades om omplaceringsbeslutet. Nämnden har i sitt yttrande framhållit att den tiden hade kunnat förkortas om handräckningsbegäran hade skickats tidigare och om rätt information fanns tillgänglig om socialjourens möjlighet att bistå verkställandet. Även om tiden hade kunnat förkortas kan jag konstatera att socialtjänsten medvetet valde att inte underrätta BB och hans vårdnadshavare om omplaceringsbeslutet förrän det verkställdes trots att det saknas rättsligt stöd för det. Det dröjsmål som uppstod är enligt min mening inte acceptabelt. Nämnden borde – så snart beslutet var fattat – ha underrättat BB och hans vårdnadshavare

om det fullständiga innehållet i det. Nämnden förtjänar därför kritik för det inträffade.

Avslutande anmärkningar

Det är angeläget att barn och ungdomar som bedöms behöva vård enligt LVU också får det. Det är naturligtvis inte tillfredställande att ett barn eller en ungdom avviker när han eller hon underrättas om ett omplaceringsbeslut. Hur ett sådant problem ska tas om hand kräver noggranna överväganden, som enligt min mening inte låter sig göras inom ramen för ett enskilt ärende. Däremot finner jag skäl att skicka en kopia av det här beslutet till regeringen för kännedom.

Det som i övrigt har kommit fram i ärendet föranleder ingen åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Seniora rättssakkunniga Eric Wahlberg har föredragit ärendet och biträdande kanslichefen Marcus Agnvall har deltagit i beredningen.